

Naar de *Gau* Düsseldorf alleen al verdwenen naar schatting 100 goederenwagons en 40 vrachtwagens met woninginventarissen, maar die *Gau* was slechts één van vier die *Bergungskommandos* naar Arnhem mochten zenden. Bovendien: in die cijfers is niet verdisconteerd wat door leden van die *Kommandos* individueel werd geroofd. Men trof na de bevrijding in een Arnhems huis een uit eind november '44 daterende, niet-verzonden brief aan van een lid van het *Kommando* uit Essen die aan zijn vrouw een bontmantel had gestuurd, verder een radiotoestel, ondergoed, beddelakens, tafellakens, een strijkijzer, een waterketel,

'kortgezegd, hier is alles te krijgen wat je je maar kunt denken. Ook wat de eterij aangaat, raakt het maar niet op. Cacao, koffiebonen, melk, groenten, vlees en vis in blik. Ik smeer de boter dikker dan het brood. Hieraan kun je dus zien, *liebe Emmy*, dat we leven als in 't paradijs.'¹

In november '44 werd door het *Feldwirtschaftskommando 10* meer dan 1 000 ton aan goederen naar Duitsland getransporteerd. Daar moeten nog vele duizenden tonnen bij zijn gekomen (er zijn uit Arnhem ca. 170 treinen met roofgoederen vertrokken). De plundering was immers uiterst grondig. In bijna alle huizen werden vloeren opengebroken, gaten gehakt in ruimten boven kasten, stukken behang kapotgesneden en de tuinen omgewoeld – allemaal om te zien of ergens kostbaarheden waren verborgen. In de dorpen aan de zuidelijke Veluwezoom ging het veelal niet anders toe. Uit Arnhem werd bovendien uit de kluis van de Amsterdamse Bank, die door de Duitse genie was opengebroken², ruim 18 000 karaat diamant naar Berlijn getransporteerd, waar men ruim 11 000 karaat, oorspronkelijk Joods bezit, vasthield en later ging splitsen ten verkoop³ (de niet-Joodse eigenaren kregen hun diamanten terug); voorts werd er nog voor een waarde van f 5 mln aan goud van de Nederlandse Bank geroofd (het naar Meppel overgebrachte restant ter waarde van ca. f 2 mln verdween in februari) en tenslotte werden ook de kluizen van andere bankkantoren met dynamiet geopend waarbij nog voor vele miljoenen

¹ Aangehaald in W. Gosling en W. Putto: 'Plundering' in: *Burgers in bezettingstijd. Balans van het laatst der dagen* (1945), p. 39. ² De directeur van het rijksbureau voor diamant, N. R. H. van Essen, had geweigerd de sleutels af te staan en Hirschfeld had die weigering goedgekeurd. ³ Die verkoop ging niet door en de betrokken partijen werden in '47 aangetroffen in een groot Amerikaans depot in Frankfort aan de Main. Vermelding verdient nog dat de directeur van de Amsterdamse Bank te Arnhem een partij van bijna 6 000 karaat diamant uit Joods bezit verborgen had; die partij werd enige tijd later gevonden en toen naar Berlijn gebracht.